

Dokument obowiązkowy IAF

Dokument obowiązkowy IAF dotyczący stosowania normy ISO 14065:2013

Wydanie 2, wersja 2

(IAF MD 6:2023)

International Accreditation Forum, Inc. (IAF) ułatwia handel i wspiera **przemysł oraz** organy regulacyjne poprzez międzynarodowe porozumienie dotyczące wzajemnego uznawania między jednostkami akredytującymi (ABs), mające na celu globalne uznawanie wyników wydawanych przez jednostki oceniające zgodność (CABs), członków IAF.

Akredytacja zmniejsza ryzyko przedsiębiorstw i ich klientów poprzez zapewnienie, że akredytowane CABs są kompetentne do wykonywania pracy, jakiej podejmują się w zakresie posiadanej akredytacji. Wymaga się, aby ABs będące członkami IAF i akredytowane przez nie CABs prowadziły działalność zgodnie z właściwymi normami międzynarodowymi oraz mającymi zastosowanie dokumentami IAF w celu spójnego stosowania tych norm.

ABs będące sygnatariuszami Porozumienia o Wielostronnym Uznawaniu IAF (IAF MLA) są regularnie poddawane ocenie równorzędnej, prowadzonej przez wyznaczone zespoły, w celu zapewnienia zaufania do funkcjonowania ich programów akredytacji. **Struktura IAF MLA jest przedstawiona w dokumencie: IAF PL 3 - Policies and Procedures on the IAF MLA Structure and for Expansion of the Scope of the IAF MLA. Zakres IAF MLA jest szczegółowo przedstawiony w dokumencie IAF MLA Status.**

Struktura IAF MLA ma pięć poziomów: Poziom 1 określa kryteria obowiązkowe ISO/IEC 17011, które mają zastosowanie do wszystkich ABs. Połączenie działania (działań) Poziomu 2 oraz odpowiedniego(-ich) dokumentu(-ów) normatywnego(-ych) Poziomu 3 jest określane jako główny zakres MLA, a połączenie dokumentów normatywnych Poziomu 4 (jeżeli ma to zastosowanie) i Poziomu 5 jest określane jako podzakres MLA.

- Główny zakres MLA obejmuje działania, np. certyfikację wyrobów, oraz związane dokumenty obowiązkowe, np. ISO/IEC 17065. Atestacje wykonane przez CAB na poziomie głównego zakresu są uznawane jako równie wiarygodne.
- Podzakres MLA obejmuje wymagania dotyczące oceny zgodności, np. ISO 9001 oraz specyficzne wymagania programu, jeżeli ma to zastosowanie, np. **ISO 22003-1**. Atestacje wykonane przez CAB na poziomie podzakresu są uznawane jako równoważne.

IAF MLA daje zaufanie niezbędne dla akceptacji wyników oceny zgodności przez rynek. Atestacja wydana w zakresie IAF MLA przez jednostkę, która jest akredytowana przez AB będącą sygnatariuszem IAF MLA, może być uznawana na świecie, co ułatwia handel międzynarodowy.

Wprowadzenie do tłumaczenia

Tłumaczenie dokumentu: IAF Mandatory Document for the Application of ISO 14065:2013; Issue 2, Version 2, IAF MD 6:2023, 16 June 2023.

Tłumaczenie: Polskie Centrum Akredytacji, 07.09.2023 r., www.pca.gov.pl

Tekst tłumaczenia nie może być kopiowany w celu sprzedaży. Wersją oficjalną (rozstrzygającą) jest wersja w języku angielskim. Tekst tłumaczenia uzupełniono przypisami PCA, które dodatkowo go objaśniają.

Wprowadzenie do dokumentów obowiązkowych IAF

Słów „powinien; należy”¹ użyto w niniejszym dokumencie do wskazania tych postanowień, które, odzwierciedlając wymagania stosownej normy, są obowiązkowe. Słów „zaleca się”² użyto w niniejszym dokumencie do wskazania uznanych sposobów spełnienia wymagań normy. Jednostka walidująca lub weryfikująca może spełniać te wymagania w równoważny sposób, jeżeli potrafi to wykazać jednostce akredytującej (AB).

¹ Przypis PCA: w oryginalnej, angielskiej wersji dokumentu występuje słowo „shall”

² Przypis PCA: w oryginalnej, angielskiej wersji dokumentu występuje słowo „should”

Spis treści

0.	WPROWADZENIE	6
1.	ZAKRES DOKUMENTU	8
2.	POWOŁANIA NORMATYWNE	8
3.	TERMINY I DEFINICJE	9
3.1	Definicje	9
3.2	Terminy stosowane w niniejszym dokumencie	9
4.	ZASADY	10
4.1	Postanowienia ogólne	10
4.2	Bezstronność	10
4.3	Kompetencje	10
4.4	Podejmowanie decyzji na podstawie faktów	10
4.5	Otwartość	10
4.6	Poufność	10
5.	WYMAGANIA OGÓLNE	10
5.1	Status prawny	10
5.2	Zagadnienia prawne i wynikające z umowy	10
5.3	Zarządzanie i zobowiązania kierownictwa	11
5.4	Bezstronność	11
5.5	Zobowiązania i finansowanie	11
6.	KOMPETENCJE	11
6.1	Kierownictwo i personel	11
6.2	Kompetencje personelu	12
6.3	Rozmieszczenie personelu	13
6.4	Korzystanie z kontraktowych walidatorów lub weryfikatorów	13
6.5	Zapisy dotyczące personelu	13
6.6	Podzlecenie	13
7.	KOMUNIKACJA I ZAPISY	13
7.1	Informacje dostarczane klientowi lub stronie odpowiedzialnej	13
7.2	Komunikowanie odpowiedzialności klientowi lub stronie odpowiedzialnej	13
7.3	Poufność	13
7.4	Informacje dostępne publicznie	13
7.5	Zapisy	13
8.	PROCES WALIDACJI LUB WERYFIKACJI	13
8.1	Postanowienia ogólne	13
8.2	Działania wstępne	13

8.2.1. Bezstronność	13
8.2.2. Kompetencje	13
8.2.3. Umowa.....	13
8.2.4. Wyznaczenie kierownika zespołu.....	15
8.3. Podejście	15
8.3.1. Wybór zespołu walidującego lub weryfikującego.....	15
8.3.2. Komunikowanie się z klientem i stroną odpowiedzialną	15
8.3.3. Planowanie	15
8.4. Walidacja lub weryfikacja	17
8.5 Przegląd i wydanie oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego.....	20
8.6 Zapisy	21
8.7 Fakty odkryte po walidacji lub weryfikacji	21
9. ODWOŁANIA.....	21
10. SKARGI	21
11. WALIDACJE LUB WERYFIKACJE SPECJALNE.....	21
12. SYSTEM ZARZĄDZANIA.....	21
Bibliografia	22
Załącznik A – Kryteria kompetencyjne związane z walidacją i weryfikacją lub projektami lub organizacjami – (załącznik informacyjny).....	23
Załącznik B – Koncepcja planowania w przypadkach, w których asercja dotycząca GHG odnosi się do projektu grupowego lub asercja dotycząca GHG odnosi się do kilku obiektów w inwentaryzacji GHG organizacji (załącznik informacyjny)	38
Załącznik C – Pomoc związana z walidacją lub weryfikacją asercji dotyczącej GHG w odniesieniu do ISO 14064-3 (załącznik informacyjny).....	40
Część 1 – Pomoc odnosząca się do walidacji asercji dotyczącej GHG z planem projektu dotyczącego GHG.	40
Część 2 – Pomoc odnosząca się do weryfikacji asercji dotyczącej GHG organizacji albo projektu	45

Wydanie 2, wersja 2

Przygotowane przez: Komitet Techniczny IAF

Zatwierdzone przez Członków IAF

Data wydania: 16 czerwca 2023 r.

Data: 13 listopada 2013 r.

Data wdrożenia: 23 marca 2015 r.

Osoba do kontaktów: Elva Nilsen, Sekretarz IAF

Telefon kontaktowy: 1+ 613 454-8159

Email: secretary@iaf.nu

DOKUMENT OBOWIĄZKOWY IAF DOTYCZĄCY STOSOWANIA NORMY ISO 14065:2013

0. WPROWADZENIE

0.1 Norma międzynarodowa ISO 14065:2013 ustanawia wymagania dla jednostek, które prowadzą walidację lub weryfikację gazów cieplarnianych (GHG) wykorzystując normę ISO 14064-3 lub inne stosowne normy lub specyfikacje. Norma ISO 14065 stanowi podstawę dla oceny i uznawania kompetencji jednostek walidujących/weryfikujących (V/VB) przez administratorów programów dotyczących GHG, ustawodawców i jednostki akredytujące.

Oświadczenia wydane przez akredytowane V/VB, cieszące się zaufaniem w kilku obszarach zarówno na rynkach regulowanych jak i dobrowolnych, są krytyczne w „systemach handlu emisjami”. Wartość przypisywana jednej tonie CO₂ dla celów obrotu handlowego, lub innych przyszłych działań prowadzonych przez strony zainteresowane, zależy od zaufania do zweryfikowanych danych dotyczących emisji, a w konsekwencji od V/VB, które podejmują się wykonania tej pracy i wydają oświadczenia.

Norma ISO 14065 nie jest jak dotąd uwzględniona w dokumentach ramowego Porozumienia o Wielostronnym Uznawaniu IAF MLA, jednak, jeżeli V/VB mają być akredytowane na całym świecie w sposób scharmonizowany zgodnie z ISO 14065, niezbędne są dodatkowe wytyczne dotyczące stosowania w celu ograniczenia odchyłeń w interpretacjach normy. Niniejszy dokument obowiązkowy podaje dodatkowe wytyczne dotyczące stosowania, aby umożliwić członkom IAF harmonizację ocen prowadzonych przez V/VB w odniesieniu do ISO 14065 i związanych norm. Jest to ważny krok w kierunku wielostronnego uznawania akredytacji.

Zatem niniejszy dokument będzie przywoływany w przyszłym Porozumieniu IAF MLA oraz uznawany jako obowiązkowy w celu spójnego stosowania ISO 14065. Członkowie IAF MLA oraz składający wnioski o członkostwo w tym Porozumieniu będą się wzajemnie oceniać w zakresie wdrożenia ISO 14065. Oczekuje się, że jednostki akredytujące zaadoptują niniejszy dokument obowiązkowy jako część swoich ogólnych zasad akredytacji.

Oczekuje się, że niniejszy dokument będzie użyteczny także dla samych V/VB oraz dla tych, którzy w swoich decyzjach kierują się oświadczeniami walidacyjnymi lub weryfikacyjnymi V/VB. Walidacja jest procesem, w którym jednostka walidująca ocenia plan projektu dotyczącego GHG w odniesieniu do zdefiniowanych kryteriów walidacji (stąd proces ten dotyczy oceny potencjalnych, przyszłych wyników). Weryfikacja jest procesem, w którym jednostka weryfikująca ocenia asercję dotyczącą GHG organizacji lub projektu w odniesieniu do zdefiniowanych kryteriów weryfikacji (stąd proces ten dotyczy wyników historycznych). Ocena w odniesieniu do norm ISO 14064-1 i ISO 14064-2 faktycznie będzie obejmować zarówno zgodność z normą, jak i to, że asercja dotycząca GHG jest rzetelna i prawidłowa na podstawie uzgodnionego poziomu pewności, istotności, kryteriów, celów i zakresu. W obszarze handlu emisjami konieczne jest to, aby V/VB, wydając oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne, miały świadomość kwestii związanych z konsekwencjami podwójnego naliczania i podwójnej rejestracji.

Proces oceny walidacyjnej lub weryfikacyjnej jest unikalny w ocenie każdego klienta oraz zmienia się z roku na rok. Załącznik A, ISO 14064-3, przedstawia wyjaśnienia odnośnie wymagań dotyczących procesów walidacji i weryfikacji.

0.2. W niniejszym dokumencie nie podaje się tekstu ISO 14065 lub, tam gdzie jest przywoływana, ISO 14064-3. W niniejszym dokumencie wykorzystuje się tytuły rozdziałów ISO 14065.

Norma ISO 14064-3 jest powołaniem normatywnym w normie ISO 14065. Aby pomóc w zrozumieniu i ułatwić czytanie obu tych norm, Rozdział 8 oraz Załącznik C do niniejszego dokumentu obowiązkowego łączą odpowiednie tytuły rozdziałów ISO 14065 z odpowiednimi tytułami rozdziałów ISO 14064-3. Tytuły rozdziałów ISO 14064-3 są napisane niebieskim tekstem oraz poprzedzone odniesieniem do ISO 14064-3. Procesy walidacji i weryfikacji różnią się od auditowania systemów zarządzania, a także walidacja koncentruje się na innych elementach niż weryfikacja. Dlatego Załącznik C został opracowany w celu dostarczenia wytycznych informacyjnych odnoszących się do tych procesów. W Załączniku C wykorzystano tytuły rozdziałów ISO 14064-3 aby umożliwić zrozumienie tego, jak wytyczne dotyczące stosowania są związane z powołaniami normatywnymi. W Załączniku C zamieszczone zostały tytuły rozdziałów, lecz nie podano wytycznych dotyczących stosowania odnośnie tych rozdziałów, dla których wytyczne nie są konieczne.

Uwaga – *Zaleca się, aby tekst w niniejszym dokumencie nie był traktowany jako interpretacja ISO 14065 albo ISO 14064-3.*

0.3 Wytyczne dotyczące stosowania, jeżeli zostały podane, są oznaczone literą „A”.

1. ZAKRES DOKUMENTU

A.1.1. Niniejszy dokument obowiązkowy ma zastosowanie do jednostek walidujących lub weryfikujących (V/VB) w odniesieniu do następujących kryteriów walidacji lub weryfikacji:

- ISO 14064-1 lub ISO 14064-2; lub
- Regulowanych programów dotyczących GHG, które są publicznie dostępne oraz zostały opracowane z wykorzystaniem formalnego procesu angażowania interesariuszy; lub
- Publicznie dostępnych programów dotyczących GHG (np. protokół dotyczący GHG opracowany przez Światowy Instytut Zasobów oraz Światową Radę Biznesu dla Zrównoważonego Rozwoju [WRI/WBCSD]), które zostały opracowane z wykorzystaniem formalnego procesu angażowania interesariuszy; lub
- Niepublicznych protokołów dotyczących przemysłu lub sektorów; w tym przypadku kryteria walidacji lub weryfikacji powinny dodatkowo obejmować ISO 14064-1 albo ISO 14064-2 w zależności od tego, czy protokół odnosi się do asercji dotyczącej GHG projektu albo organizacji. Oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne, opracowane w wyniku zastosowania takiego protokołu, powinno wyraźnie stwierdzać, czy niepubliczny protokół dotyczący przemysłu lub sektora jest zgodny z ISO 14064-1 lub ISO 14064-2, oraz, jeżeli protokół nie jest zgodny, powinno określać to, gdzie znajdują się nieprawidłowości.

A.1.2. Zwalidowana lub zweryfikowana asercja dotycząca gazów cieplarnianych (GHG) może zawierać oświadczenie dotyczące emisji (wygenerowanej lub zredukowanej) przypadającej na jednostkę wyprodukowanego wyrobu, lub podobne. Jeżeli program zezwala oraz jeżeli klient chce wykorzystać oświadczenia wzięte z asercji dotyczącej gazów cieplarnianych (GHG) i/lub znak V/VB lub znak programu dotyczącego GHG do celów komunikacyjnych, to te oświadczenia i znak powinny jasno oznajmiać to, skąd oświadczenia pochodzą, w tym: datę asercji dotyczącej GHG, czy oświadczenia są oparte na danych historycznych oraz wszelkie ograniczenia związane z oświadczeniami opartymi na danych i informacjach przedstawionych w asercji dotyczącej GHG specyficznych dla wyrobu i właściwego znaku (patrz ISO/IEC 17030).

2. POWOŁANIA NORMATYWNE

ISO 14065:2013 Greenhouse gases: Requirements for greenhouse gas validation and verification bodies for use in accreditation or other forms of recognition

ISO 14066:2011 Greenhouse gases: Competence requirements for greenhouse gas validation teams and verification teams

ISO 14064-3:2006 Greenhouse gases – Part 3: Specification with guidance for the validation and verification of greenhouse gas assertions

Uwaga – W bibliografii podane są dokumenty przywołane w niniejszych wytycznych obowiązkowych, które nie są powołaniami normatywnymi.

3. TERMINY I DEFINICJE

3.1 Definicje

W niniejszym dokumencie mają zastosowanie definicje podane w ISO 14065, a także następujące dodatkowe definicje:

A.3.1.1. Projekt grupowy

kilka projektów objętych jednym planem projektu dotyczącego GHG i jedną asercją dotyczącą GHG w czasie walidacji i weryfikacji.

(Definicja zaadoptowana z Dobrowolnego Standardu Węglowego [VCS] 2007)

A.3.1.2. Bezstronność

rzeczywista i postrzegana obiektywność.

Uwaga 1 – Obiektywność oznacza brak konfliktu interesów lub ich rozwiązanie w taki sposób, aby nie miały negatywnego wpływu na działania V/VB.

Uwaga 2 – Do innych terminów użytecznych do określania zasady bezstronności należą: obiektywność, niezależność, brak konfliktu interesów, brak uprzedzeń, brak negatywnego nastawienia, neutralność, rzetelność, otwartość, brak stronniczości, brak powiązań, zachowywanie wyważonego podejścia.

3.2 Terminy stosowane w niniejszym dokumencie

Terminy stosowane w niniejszym dokumencie pochodzą z serii norm ISO 14064. Jeżeli w programie dotyczącym GHG akceptowalnym zgodnie z A.1.1 wykorzystywane są inne terminy i definicje, powinny być stosowane, ich powiązanie z terminami i definicjami w niniejszym dokumencie powinno być poddane ocenie, a konsekwencje jakichkolwiek rozbieżności powinny być zrozumiałe dla V/VB.

Uwaga – Do celów niniejszego dokumentu, walidacja asercji dotyczącej GHG projektu odnosi się do przyszłych redukcji emisji GHG lub zwiększeń pochłaniania GHG związanych z projektem. Weryfikacja asercji dotyczącej GHG projektu odnosi się do rzeczywistych historycznych redukcji emisji GHG lub zwiększeń pochłaniania GHG związanych z projektem. Asercje dotyczące GHG organizacji odnoszą się do rzeczywistych historycznych danych oraz są weryfikowane.

Terminy stosowane w niniejszym dokumencie w celu uproszczenia tekstu:

A.3.2.1. **Analiza strategiczna** - na podstawie wymagań Rozdziału 4.4.1, ISO 14064-3, oznacza:

„Przegląd informacji dotyczących GHG organizacji lub projektu w celu oceny:

- charakteru, skali i złożoności działalności walidacyjnej lub weryfikacyjnej podejmowanej w imieniu klienta;
- zaufania do informacji i asercji dotyczących GHG strony odpowiedzialnej;
- kompletności informacji i asercji dotyczących GHG strony odpowiedzialnej; oraz
- spełnienia przez stronę odpowiedzialną warunków do uczestniczenia w programie dotyczącym GHG, jeśli ma to zastosowanie.”

A.3.2.2. **Ocena ryzyka** – na podstawie wymagań Rozdziału 4.4.1, ISO 14064-3, oznacza:

„Ocenę źródeł i znaczenia potencjalnych błędów, przeoczeń i przeinaczeń związanych z działaniami walidacyjnymi lub weryfikacyjnymi. Kategorie ocenianych potencjalnych błędów, przeoczeń i przeinaczeń powinny być następujące:

- a. ryzyko nieodłączne występującej istotnej nieprawidłowości;
- b. ryzyko, że systemy nadzoru organizacji lub projektu dotyczącego GHG nie zapobiegną lub nie wykryją istotnej nieprawidłowości;
- c. ryzyko, że walidator lub weryfikator nie wykryją żadnej istotnej nieprawidłowości, która nie była poprawiona w ramach systemu nadzoru organizacji lub projektu dotyczącego GHG.”

Uwaga 1 – Ocena ryzyka jest związana z ryzykiem, że V/VB formułuje niewłaściwy wniosek lub opinię. V/VB zmniejsza ryzyko przez zaprojektowanie i wdrożenie procesu walidacji i/lub weryfikacji, który prowadzi do racjonalnego oczekiwania związanego ze zidentyfikowaniem istotnej nieprawidłowości. Zaleca się, aby ryzyko związane z walidacją i weryfikacją zostało zmniejszone do dopuszczalnie niskiego poziomu w celu uzyskania odpowiedniego poziomu pewności uzgodnionego w umowie.

Uwaga 2 – Analiza strategiczna identyfikuje **co** zespół walidujący i weryfikujący muszą zbadać, oraz ocena ryzyka identyfikuje **jak** zbadać zidentyfikowane kwestie.

4. ZASADY

4.1 Postanowienia ogólne

4.2 Bezstronność

4.3 Kompetencje

4.4 Podejmowanie decyzji na podstawie faktów

4.5 Otwartość

4.6 Poufność

5. WYMAGANIA OGÓLNE

5.1 Status prawny

A.5.1.1. Rządowa V/VB jest uznawana jako osoba prawna na podstawie swojego statusu państwowego.

5.2 Zagadnienia prawne i wynikające z umowy

A.5.2.1. Umocowana prawnie umowa powinna zawierać politykę zarządzania marketingiem i innymi powołaniami na V/VB, do których wykorzystania V/VB upoważnia swoich klientów odnośnie każdej asercji dotyczącej GHG. Jeżeli użycie znaku walidacji lub weryfikacji lub specyficznego tekstu jest określone zezwoleniem, nie powinno być dwuznaczności we wnioskowanym wykorzystaniu asercji GHG, która została zwalidowana lub zweryfikowana. Polityka ta powinna zapewnić, między innymi, że żaden znak (związany z licencjonowanym klientowi znakiem V/VB albo znakiem programu dotyczącego GHG, jeżeli V/VB jest odpowiedzialna za monitorowanie stosowania zasad związanych z wykorzystaniem znaku) lub powołanie na V/VB nie jest umieszczone na wyrobach lub opakowaniach wyrobów w sposób, który może wskazywać na certyfikację wyrobu.

A.5.2.2. Umocowana prawnie umowa powinna zawierać politykę zarządzania oświadczeniem(-ami) wziętym(-i) ze zweryfikowanej lub zwalidowanej asercji dotyczącej GHG, które V/VB pozwala klientowi wykorzystać, w tym ograniczenia czasowe i język, patrz A.1.2. Umocowane prawnie umowy powinny także zawierać wymagania dotyczące wykorzystania znaku V/VB, który może „wspierać” oświadczenie(-a) sformułowane przez klienta.

Uwaga – wymagania dotyczące stosowania znaku V/VB na wyrobach, mające zastosowanie w A.5.2.1 powyżej, stosują się do A.5.2.2.

5.3 Zarządzanie i zobowiązania kierownictwa

A.5.3.1. V/VB powinna zapewnić, że prowadzi procesy walidacji lub weryfikacji zgodnie z wymaganiami ISO 14065. Dodatkowo V/VB powinna zapewnić, że jej systemy są wystarczające udokumentowane dla zapewnienia spójnego stosowania jakichkolwiek specjalnych kryteriów walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1), które postanawia oferować.

A.5.3.2. V/VB powinna ustanowić proces rozwoju dla wszystkich nowych kryteriów walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1), zgodnie z którymi zamierza prowadzić działalność. Proces rozwoju powinien dostarczyć danych wyjściowych dotyczących:

- Identyfikowania kluczowych interesariuszy oraz ich oczekiwań i wymagań, jak to ma zastosowanie w odniesieniu do wyników działań walidacyjnych lub weryfikacyjnych;
- Przeglądu i znajomości stosownych wymagań kryteriów walidacji lub weryfikacji, angażując właściciela kryteriów, jeżeli to jest konieczne;
- Uwzględnienia ryzyka strategicznego i biznesowego V/VB;
- Identyfikowania wymagań dotyczących kompetencji walidatorów lub weryfikatorów, niezależnych recenzentów oraz personelu wspomagającego, jak to jest stosowne w odniesieniu do kryteriów każdej walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.);
- Specjalnych wymagań dotyczących walidacji lub weryfikacji określonych w kryteriach walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.);
- Potwierdzenia, że proponowane ustalenia dotyczące walidacji lub weryfikacji spełnią wymagania kryteriów walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.); oraz
- Potwierdzenia, że kryteria walidacji lub weryfikacji spełniają A.1.1.

5.4 Bezstronność

5.5 Zobowiązania i finansowanie

6. KOMPETENCJE

6.1 Kierownictwo i personel

A.6.1.1. Podczas definiowania „sektora” V/VB powinna uwzględnić, że termin „sektor” ma odmienne znaczenie w różnych rodzajach walidacji i weryfikacji. Termin ten w każdej walidacji lub weryfikacji jest związany z asercją dotyczącą GHG (związaną z projektem dotyczącym GHG lub inwentaryzacją GHG) oraz oczekiwaniami stron zainteresowanych. Umożliwia to walidatorowi lub weryfikatorowi zrozumienie kontekstu (np. źródła, pochłaniacze i zbiorniki, zakład przemysłowy i procesy, proces łańcucha dostaw produktu, granice, dodatkowość, wyciek, itd., jak to jest stosowne), w którym prowadzona jest walidacja i weryfikacja.

6.2 Kompetencje personelu

A.6.2.1. Personel V/VB powinien być oceniany przez kompetentnego ewaluatora.

A.6.2.2. V/VB powinna wykazać, jak personel został oceniony i uznany jako spełniający następujące wymagania dotyczące kompetencji, jak to ma zastosowanie:

- Kompetencje związane z zarządzaniem zadaniem;
- Ogólne kompetencje do prowadzenia walidacji, jak przedstawiono w Rozdziale 6, ISO 14065, i ISO 14066 oraz wszelkie szczególne i/lub szczególne w sektorze kompetencje do prowadzenia walidacji określone w kryteriach walidacji lub kryteriach walidacji szczególnych dla projektu (patrz A.1.1.);
- Ogólne kompetencje do prowadzenia weryfikacji, jak przedstawiono w Rozdziale 6, ISO 14065, i ISO 14066 oraz wszelkie szczególne i/lub szczególne w sektorze kompetencje do prowadzenia weryfikacji określone w kryteriach weryfikacji (patrz A.1.1.).

Uwaga 1 – W przypadku, gdy weryfikacja organizacji obejmuje weryfikację projektu, w kryteriach kompetencyjnych V/VB należy uwzględnić wszystkie stosowne kryteria kompetencyjne określone wyżej, w tym związane z walidacją projektu lub weryfikacją projektu.

Uwaga 2 – Do oceny personelu jest dostępne wiele narzędzi; można je łączyć w dowolny odpowiedni sposób. Typowe narzędzia obejmują:

- Obserwację działania weryfikacyjnego i/lub walidacyjnego, jak to jest stosowne;
- Wewnętrzną ocenę równorzędną dokumentacji walidacyjnej lub weryfikacyjnej;
- Wywiad ustrukturyzowany dla sprawdzenia wiedzy i kompetencji technicznych;
- Egzamin;
- Przegląd wyników działalności – przez kierownictwo i/lub innego członka zespołu;
- Certyfikację przez akredytowaną jednostkę certyfikującą personel w zakresie, w którym certyfikacja zapewnia wykazanie kompetencji wyspecyfikowanych w danym systemie V/VB;
- Uznaną pozycję zawodową pod względem wygłaszania odczytów na konferencjach lub publikowania opracowań, jeżeli poddane są ocenie równorzędnej;
- Odpowiednie dowody stosownego wcześniejszego doświadczenia.

Uwaga 3 – W Załączniku A podane są wytyczne wyjaśniające trzy różne rodzaje kompetencji oparte na ISO 14065, Rozdział 6, oraz ISO 14066, Rozdział 5.

6.3 Rozmieszczenie personelu**6.4 Korzystanie z kontraktowych walidatorów lub weryfikatorów****6.5 Zapisy dotyczące personelu****6.6 Podzlecenie****7. KOMUNIKACJA I ZAPISY****7.1 Informacje dostarczane klientowi lub stronie odpowiedzialnej****7.2 Komunikowanie odpowiedzialności klientowi lub stronie odpowiedzialnej****7.3 Poufność****7.4 Informacje dostępne publicznie****7.5 Zapisy****8. PROCES WALIDACJI LUB WERYFIKACJI**

Uwaga 1 – Wzięta z Wprowadzenia 0.2 Aby pomóc w zrozumieniu i ułatwić czytanie obu tych norm, Rozdział 8 oraz Załącznik C do niniejszego dokumentu obowiązkowego łączą odpowiednie tytuły rozdziałów ISO 14065 z odpowiednimi tytułami rozdziałów ISO 14064-3. Tytuły rozdziałów ISO 14064-3 są napisane niebieskim tekstem oraz poprzedzone odniesieniem do ISO 14064-3. Procesy walidacji i weryfikacji różnią się od auditowania systemów zarządzania, a także walidacja koncentruje się na innych elementach niż weryfikacja. Dlatego Załącznik C został opracowany w celu dostarczenia wytycznych informacyjnych odnoszących się do tych procesów. W Załączniku C wykorzystano tytuły rozdziałów ISO 14064-3 aby umożliwić zrozumienie tego, jak wytyczne dotyczące stosowania są związane z powołaniami normatywnymi. W Załączniku C zamieszczone zostały tytuły rozdziałów, lecz nie podano wytycznych dotyczących stosowania odnośnie tych rozdziałów, dla których wytyczne nie są konieczne.

Uwaga 2 – Zaleca się, aby tekst w niniejszym dokumencie nie był traktowany jako interpretacja ISO 14065 albo ISO 14064-3.

8.1 Postanowienia ogólne**8.2 Działania wstępne****8.2.1. Bezstronność****8.2.2. Kompetencje****8.2.3. Umowa****ISO 14064-3, Rozdział 4.3. Poziom pewności, istotność, cele, kryteria i zakres walidacji lub weryfikacji****4.3.1. Poziom pewności****4.3.2. Cele****4.3.3. Kryteria****4.3.4. Zakres****4.3.5. Istotność**

A.8.2.3.1. V/VB powinna mieć udokumentowany system zarządzania (zgodnie z Rozdziałem 12) w celu reagowania na zapotrzebowanie na walidację i/lub weryfikację.

Procedury V/VB powinny zapewnić, że przed przedstawieniem oferty lub zawarciem umowy uzyskane są wystarczające informacje dotyczące zakresu, celu, kryteriów, poziomu pewności i istotności walidacji lub weryfikacji. Oferta powinna być opracowana na podstawie uzyskanych informacji biorąc pod uwagę kluczowe kwestie mające zastosowanie w asercji dotyczącej GHG, cele walidacji lub weryfikacji zgodne z kryteriami walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.), oraz przewidywanego użytkownika, jak to ma zastosowanie w asercji dotyczącej GHG.

A.8.2.3.2. V/VB, rozważając opracowanie oferty odnośnie walidacji lub weryfikacji asercji dotyczącej GHG, powinna uwzględnić kluczowe kwestie związane z opracowaniem oferty, jak to ma zastosowanie, w tym:

- Wnioskowany poziom pewności, istotność, kryteria, cele i zakres;
- Złożoność asercji dotyczącej GHG;
- Złożoność projektu lub organizacji oraz procesów pomiarowych/monitorowania projektu lub organizacji;
- Środowisko organizacyjne, w tym strukturę organizacji, która opracowuje i zarządza asercją dotyczącą GHG;
- Scenariusz odniesienia w walidacji i weryfikacji projektu, w tym selekcję i kwantyfikację źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG mających zastosowanie w scenariuszu odniesienia;
- Zidentyfikowane źródła, pochłaniacze i zbiorniki GHG i ich monitorowanie w celu weryfikacji organizacji;
- Procesy, które dostarczają informacji i danych w asercji dotyczącej GHG;
- Powiązania organizacyjne i wzajemne oddziaływania pomiędzy interesariuszami, stronami odpowiedzialnymi, klientem i przewidywanymi użytkownikami; (definicja jest przedstawiona w ISO 14064-3); oraz
- Wymagania kryteriów walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.).

A.8.2.3.3. Czas potrzebny na przeprowadzenie walidacji lub weryfikacji powinien być ustalony przez V/VB. Przydział czasu powinien być uzasadniony na podstawie przeglądu powyższych informacji i zapisany przez V/VB. Każde zadanie ma wyjątkowe aspekty, więc proces walidacji lub weryfikacji powinien być do nich dostosowany.

A.8.2.3.4. W przypadkach, w których oferta/umowa V/VB odnosi się do projektu grupowego, V/VB powinna dodatkowo uwzględnić logistykę i planowanie związane z walidacją lub weryfikacją danych wejściowych z indywidualnego(-ych) projektu(-ów) do pojedynczej asercji dotyczącej GHG projektu grupowego oraz ich wpływ na czas trwania walidacji lub weryfikacji.

A.8.2.3.5. Zaleca się, aby przy ustalaniu wymagań dotyczących czasu walidacji lub weryfikacji asercji dotyczącej GHG związanej z projektem grupowym V/VB uwzględniła informacje w Załączniku B.

A.8.2.3.6. W przypadkach, w których oferta jednostki weryfikującej odnosi się do asercji dotyczącej GHG opartej na inwentaryzacji GHG, która obejmuje kilka oddzielnych wejść danych i informacji na poziomie obiektów, jednostka weryfikująca powinna dodatkowo uwzględnić logistykę i planowanie związane z weryfikacją danych wejściowych z pojedynczego i połączonego(-ych) obiektu(-ów) i związanych informacji do asercji dotyczącej GHG oraz ich wpływ na czas trwania weryfikacji.

A.8.2.3.7. Zaleca się, aby przy ustalaniu wymagań dotyczących czasu weryfikacji pojedynczej asercji dotyczącej GHG, która obejmuje kilka oddzielnych wejść danych i informacji na poziomie obiektów, V/VB uwzględniła informacje w Załączniku B.

A.8.2.3.8. Umowa V/VB (w tym wszelkie harmonogramy lub załączniki) powinna identyfikować wnioskowany poziom pewności, istotność, kryteria, cele i zakres, w tym uzgodnione kryteria walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.), jak to ma zastosowanie, oraz wnioskowany czas trwania walidacji lub weryfikacji i ramy czasowe wnioskowanej walidacji lub weryfikacji.

Uwaga – Terminy „agreement” oraz „contract” w ISO 14065, Rozdział 8.2.3, mają to samo znaczenie.

8.2.4. Wyznaczenie kierownika zespołu

8.3. Podejście

8.3.1. Wybór zespołu walidującego lub weryfikującego

8.3.2. Komunikowanie się z klientem i stroną odpowiedzialną

8.3.3. Planowanie

[ISO 14064-3, Rozdział 4.4. Podejście do walidacji lub weryfikacji](#)

[4.4.1 Postanowienia ogólne](#)

[4.4.2 Plan walidacji lub weryfikacji](#)

[4.4.3 Plan pobierania próbek](#)

A.8.3.3.1. Uzgodnione kryteria walidacji lub weryfikacji powinny obejmować jedną z opcji w A.1.1.

A.8.3.3.2. Zasady w uzgodnionych kryteriach walidacji lub weryfikacji powinny być wykorzystane podczas procesu walidacji lub weryfikacji. Kryteria walidacji i weryfikacji powinny spełniać wymagania określone w A.1.1.

A.8.3.3.3. Zasady w mających zastosowanie kryteriach walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.), powinny być stosowane przez V/VB i zespół walidujący lub weryfikujący w kierowaniu procesem walidacji lub weryfikacji, w tym w ocenie ustaleń, wniosków, opinii i podjętych decyzji odnośnie asercji dotyczącej GHG.

A.8.3.3.4. W walidacji projektu cele walidacji powinny obejmować to, czy zasadne jest oczekiwanie, że zaplanowany projekt osiągnie zadeklarowaną redukcję emisji i/lub zwiększenie pochłaniania.

A.8.3.3.5. Jeżeli kryteria weryfikacji obejmują normę ISO 14064-1, w której raport dotyczący GHG jest opcjonalny, oraz jeżeli klient postanowi wydać publicznie dostępny raport dotyczący GHG, który jest weryfikowany, V/VB powinna potwierdzić, że raport dotyczący GHG spełnia stosowne wymagania odnoszące się do raportu dotyczącego GHG, patrz Rozdział 7.2 oraz 7.3, ISO 14064-1.

A.8.3.3.6. Jeżeli kryteria weryfikacji obejmują normę ISO 14064-1, jednostka weryfikująca powinna zapewnić, że, jeżeli organizacja publicznie udostępnia asercję dotyczącą GHG stwierdzającą zgodność z ISO 14064-1, organizacja powinna publicznie udostępnić raport dotyczący GHG opracowany zgodnie z ISO 14064-1 lub niezależne oświadczenie weryfikacyjne strony trzeciej związane z asercją dotyczącą GHG. Jeżeli asercja dotycząca GHG organizacji została niezależnie zweryfikowana, oświadczenie weryfikacyjne powinno być udostępnione przewidywanym użytkownikom.

A.8.3.3.7. Jeżeli kryteria walidacji obejmują normę ISO 14064-2, przegląd asercji dotyczącej GHG i informacji dotyczących związanego z nią projektu dotyczącego GHG powinien obejmować walidację uzasadnienia klienta odnośnie „wyboru lub ustalenia kryteriów i procedur” w związku z Rozdziałem 5.3, 5.4, 5.5, 5.6, 5.7, 5.8 oraz 5.10, ISO 14064-2.

A.8.3.3.8. Jeżeli kryteria walidacji (patrz A.1.1.) umożliwiają wnioskodawcy projektu lub klientowi wybór lub ustalenie kryteriów lub procedur związanych z określeniem scenariuszy odniesienia, źródeł, pochłaniaczy lub zbiorników GHG, procesów monitorowania, itd. (obszary są wymienione w ISO 14064-2), walidacja powinna obejmować ocenę uzasadnienia uczestnika lub klienta projektu odnoszącego się do wyboru kryteriów lub procedur.

A.8.3.3.9. Opracowanie podejścia do walidacji i weryfikacji powinno być oparte na uzgodnionych kryteriach, zakresie, celach, poziomie pewności i istotności, a nie tylko na podanym w ofercie czasie trwania walidacji lub weryfikacji. Czas trwania walidacji lub weryfikacji powinien być zwiększany lub zmniejszany, jak to jest konieczne, w całym procesie planowania. Kompetencje zespołu powinny być poddane przeglądowi jako wynik procesu planowania.

A.8.3.3.10. V/VB, wykorzystując systematyczny, interaktywny oraz, jeżeli to jest konieczne, iteracyjny proces, powinna uzyskać wystarczające informacje jako wkład do procesu planowania.

A.8.3.3.11. V/VB powinna dokonać przeglądu wyników procesu planowania na podstawie dowodów i informacji zebranych podczas procesu walidacji lub weryfikacji oraz stosownie do tego dokonać zmian w planach.

A.8.3.3.12. Dane wyjściowe z analizy strategicznej powinny być wykorzystane jako dane wejściowe do oceny ryzyka, planu pobierania próbek i planu walidacji lub weryfikacji.

Uwaga 1 – *W ocenie ryzyka bierze się pod uwagę poziom pewności, istotność, kryteria, zakres i cel walidacji lub weryfikacji, a zmiany w nich dokonane wpłyną na dogłębność i szczegółowość oceny ryzyka.*

Uwaga 2 – *W Załączniku B są przedstawione kwestie do uwzględnienia w opracowaniu planu walidacji lub weryfikacji asercji dotyczącej GHG obejmującej albo projekt grupowy, albo więcej niż jeden obiekt w inwentaryzacji GHG.*

A.8.3.3.13. V/VB powinna zapewnić, że zaplanowane osobodni są odpowiednie w celu zrealizowania planu pobierania próbek i planu walidacji lub weryfikacji opracowanych w wyniku analizy strategicznej i oceny ryzyka.

A.8.3.3.14. V/VB powinna zapewnić, że rozwiązany jest każdy konflikt pomiędzy osobodniami w ofercie, a osobodniami potrzebnymi do zrealizowania zadania opartymi na wynikach analizy strategicznej i oceny ryzyka.

A.8.3.3.15. V/VB powinna dokonać przeglądu planu walidacji lub weryfikacji oraz planu pobierania próbek, w których V/VB zidentyfikowała lub uzgodniła z klientem zmiany związane z kryteriami walidacji lub weryfikacji, zakresem, istotnością, poziomem pewności lub celami, lub, jeżeli wyłaniają się ustalenia, które wpływają na wnioski z analizy strategicznej i/lub oceny ryzyka.

A.8.3.3.16. Szczegółowe dane i informacje poddawane próbkowaniu powinny być ustalone jako część planowania walidacji lub weryfikacji, a nie pod wpływem chwili podczas walidacji lub weryfikacji danych i informacji. Plan pobierania próbek powinien być uszczegółowiony i udokumentowany przed rozpoczęciem walidacji lub weryfikacji danych i informacji oraz poddany przeglądowi, jak to jest konieczne, podczas walidacji lub weryfikacji. W procesie opracowywania planu pobierania próbek należy określić ilość informacji, dowody i dane konieczne do osiągnięcia uzgodnionego zakresu, kryteria, cele, poziom pewności i istotność.

A.8.3.3.17. W zatwierdzeniu planu walidacji lub weryfikacji kierownik zespołu walidującego lub weryfikującego powinien zapewnić, że plan jest kompletny, oraz, że wszystkie elementy planu zapewniają kompletny zintegrowany proces walidacji lub weryfikacji zgodny z uzgodnionymi kryteriami, zakresem, celami, poziomem pewności i istotnością zadania.

A.8.3.3.18. W zatwierdzeniu planu walidacji lub weryfikacji kierownik zespołu walidującego lub weryfikującego powinien potwierdzić, że czas trwania walidacji lub weryfikacji, kompetencje zespołu oraz zadania wyznaczone członkom zespołu są właściwe i spełniają potrzeby walidacji lub weryfikacji.

A.8.3.3.19. Zespół walidujący i weryfikujący powinny zapewnić, że jest zgodność pomiędzy planem walidacji lub weryfikacji a uzgodnionymi w umowie celami, zakresem, kryteriami, poziomem pewności i istotnością. Dokumentacja walidacyjna lub weryfikacyjna powinna jasno identyfikować wszelkie zatwierdzone odstępstwa od umowy.

A.8.3.3.20. Załącznik C może być wykorzystany do wyjaśnienia i wsparcia procesów i systemów walidacji lub weryfikacji.

8.4. Walidacja lub weryfikacja

ISO 14064-3, Rozdziały:

- 4.5 Ocena systemu informacji dotyczących GHG i jego nadzoru
- 4.6 Ocena danych i informacji dotyczących GHG
- 4.7 Ocena w odniesieniu do kryteriów walidacji lub weryfikacji
- 4.8 Ocena asercji dotyczącej GHG

A.8.4.1. Walidacja lub weryfikacja powinna być przeprowadzona z zachowaniem profesjonalnego sceptycyzmu, który zakłada, że przedstawione informacje i dane mogą być błędne do czasu wykazania że jest inaczej, oraz powinna uwzględnić związane kwestie dotyczące interesariuszy lub rynku oraz stosowne kryteria walidacji lub weryfikacji i związane zasady.

A.8.4.2. Jednostka weryfikująca powinna przeprowadzić przegląd wszelkich zmian w projekcie dotyczącym GHG lub strukturze organizacji, planie projektu dotyczącego GHG lub inwentaryzacji GHG, dokonanych po ostatniej weryfikacji. W odniesieniu do weryfikacji projektu dotyczącego GHG, jednostka weryfikująca powinna dodatkowo uwzględnić:

- Sprawy nierozstrzygnięte w raporcie z walidacji;
- Status wdrożenia projektu; oraz
- Rzetelność informacji i danych zewnętrznych wykorzystanych w celu uzasadnienia ustalonej emisji GHG.

A.8.4.3. Weryfikacja asercji dotyczącej GHG projektu, oprócz weryfikacji asercji dotyczącej GHG organizacji, obejmuje:

-
- Przegląd raportu z walidacji projektu;
 - Weryfikację wszelkich zmian w planie projektu dotyczącego GHG, w tym:
 - zidentyfikowane źródła, pochłaniacze i zbiorniki GHG;
 - scenariusz odniesienia;
 - wybór i kwantyfikację źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG mających zastosowanie w scenariuszu odniesienia; oraz
 - monitorowanie projektu dotyczącego GHG.
 - Weryfikację wszelkich zmian w uzasadnieniu odnośnie „wyboru lub ustalenia kryteriów i procedur”, jak określono w A.8.3.3.7 i A.8.3.3.8, oraz ich wdrożenie;
 - Weryfikację wszelkich zmian w powiązaniach organizacyjnych i wzajemnych oddziaływaniach pomiędzy interesariuszami, stroną odpowiedzialną (wnioskodawca projektu w niektórych programach dotyczących GHG), klientem oraz przewidywanymi użytkownikami; (definicje są podane w ISO 14064-3).

A.8.4.4. Zmniejszenie poziomu ryzyka, które jest zapewnione przez systemy informacji dotyczących GHG i środki nadzoru, powinno wpłynąć na szczegółowość i poziom pobierania próbek do walidacji lub weryfikacji.

Uwaga – ISO 14064-3 nie narzuca formalnego wymagania, aby organizacja lub projekt miał systemy informacji dotyczących GHG lub środki nadzoru, lub, aby systemy informacji dotyczących GHG lub środki nadzoru spełniały ISO 14064-3, Rozdział 4.5.

A.8.4.5. Jeżeli kryteria walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.) narzucają wymagania w odniesieniu do systemów informacji dotyczących GHG lub środków nadzoru, zgodność z tymi wymaganiami powinna być zwalidowana lub zweryfikowana.

A.8.4.6. W przypadkach, w których błędy, przeoczenia lub zafałszowania są zidentyfikowane w danych i informacjach dotyczących GHG, zespół walidujący i weryfikujący powinien wymagać, aby zostały skorygowane przez klienta, oraz powinien zwiększyć liczbę pobieranych próbek. Jeżeli nieistotne błędy, przeoczenia lub zafałszowania nie mogą być skorygowane, V/VB powinna dokonać kwalifikowania oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego. Jeżeli oświadczenia nie mogą być poddane kwalifikowaniu, np. istotność lub inne wymagania programu nie są spełnione, V/VB powinna wydać negatywne oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne.

Uwaga – Informacje dotyczące kwalifikowania oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego można znaleźć w ISO 14064-3, A.2.9.2.

A.8.4.7. Ocena danych i informacji dotyczących GHG obejmuje potwierdzenie możliwości operacyjnych oprogramowania i sprzętu wykorzystanego do obróbki lub generowania danych i informacji dotyczących GHG.

Uwaga – Zaleca się, aby uwzględnić środki nadzoru nad oprogramowaniem i sprzętem, w tym kwestie takie jak walidacja oprogramowania, jeżeli to jest właściwe, sporządzanie zapasowych kopii danych, wzorcowanie wyposażenia do monitorowania, rzetelność danych zewnętrznych, itd.

A.8.4.8. V/VB powinna uwzględnić stosowne definicje w uzgodnionych kryteriach walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.) przy ustalaniu, czy asercja dotycząca GHG jest zgodna z kryteriami walidacji lub weryfikacji.

A.8.4.9. Dane wyjściowe do oceny asercji dotyczącej GHG powinny obejmować:

- Wymagania umowy związane z zakresem, kryteriami, celami, poziomem pewności i istotnością oraz wszelkie specjalne wymagania kryteriów walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.);
- Asercję dotyczącą GHG;
- Dane wyjściowe z analizy strategicznej i oceny ryzyka;
- Dane wyjściowe z oceny systemów informacji dotyczących GHG i środków nadzoru;
- Dane wyjściowe z oceny danych i informacji dotyczących GHG; oraz
- Dane wyjściowe z oceny w odniesieniu do kryteriów walidacji lub weryfikacji.

A.8.4.10. W ocenie ryzyka wystąpienia istotnych nieprawidłowości związanych z asercją dotyczącą GHG, V/VB powinna uwzględnić:

- Stanowisko przewidywanego użytkownika;
- Stosowność i względny udział rozmaitych emisji GHG ze wszystkich źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG;
- Odpowiedniość systemu informacji dotyczących GHG i środków nadzoru;
- Złożoność organizacji lub działań w projekcie dotyczącym GHG;
- Proces monitorowania mający zastosowanie do projektu dotyczącego GHG lub organizacji; oraz
- Stosowne dowody z poprzednich walidacji lub weryfikacji, jak ma to zastosowanie.

A.8.4.11. Dane wyjściowe z oceny asercji dotyczącej GHG powinny potwierdzić, że:

- Zebrane dowody są wystarczające do walidacji lub weryfikacji asercji dotyczącej GHG zgodnie z zakresem, kryteriami, celami, istotnością i poziomem pewności, jak uzgodniono w umowie;
- Przeprowadzony proces walidacji i weryfikacji zapewnił poziom pewności, jak zostało uzgodnione;
- Pobranie próbek i jego wyniki wspierają wniosek, lub nie, że w asercji dotyczącej GHG brak jest istotnych nieprawidłowości;
- Asercja dotycząca GHG nie zawiera istotnej nieprawidłowości na podstawie dowodów i ustaleń z procesu walidacji lub weryfikacji oraz uzgodnionego zakresu, celu, kryteriów, istotności i poziomu pewności. Jeżeli dowody i ustalenia nie są wystarczające do sformułowania tego wniosku, wtedy; albo:
 - poziom pewności i/lub istotność zadania powinny być zmienione;
 - ALBO
 - może być sformułowana opinia wybrana z poniższych rodzajów:
 - „negatywna”;
 - „kwalifikowana”;
 - „zrzeczenie się opinii”.

Uwaga 1 – Wyjaśnienia pomocne w opracowaniu „negatywnego” lub „kwalifikowanego” oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego są podane w ISO 14064-3, A.2.9.2. oraz A.2.9.3.

Uwaga 2 – Zaleca się, aby „kwalifikowane” lub „negatywne” oświadczenia walidacyjne lub weryfikacyjne nie były mylone z terminologią związaną z ograniczonym poziomem pewności lub racjonalnym poziomem pewności; patrz ISO 14064-3, A.2.3.2.

A.8.4.12. Zespół walidujący lub weryfikujący powinien przedłożyć V/VB dowody i ustalenia dla uzasadnienia i wsparcia swoich zaleceń dotyczących asercji GHG (wnioskowane oświadczenie V/VB). Dowody i ustalenia powinny być powiązane z uzgodnionym planem walidacji lub weryfikacji i planem pobierania próbek oraz wystarczające, aby V/VB dokonała skutecznego niezależnego przeglądu (patrz ISO 14065, Rozdział 8.5).

A.8.4.13. Zespół walidujący lub weryfikujący powinien zapewnić, że zgłoszone są klientowi wszystkie istotne nieprawidłowości, w tym wyjaśnienia dotyczące ich potencjalnego wpływu na oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne.

8.5 Przegląd i wydanie oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego

ISO 14064-3, Rozdział 4.9. Oświadczenie walidacyjne i weryfikacyjne

A.8.5.1. Opracowując wnioski (patrz ISO 14065, Rozdział 8.5) niezależny recenzent powinien uwzględnić dowody pochodzące z następujących punktów:

- Czy plan walidacji lub weryfikacji, plan pobierania próbek oraz proces walidacji lub weryfikacji i stwierdzone w nim wnioski i opinie są zgodne z umową odnośnie poziomu pewności, istotności, kryteriów, celów i zakresu;
- Ustalenia z analizy strategicznej i oceny ryzyka;
- Czy projekt procesu walidacji i weryfikacji oraz stwierdzone w nim wnioski i opinie są zgodne z wymaganiami w umowie;
- Zmiany w planie walidacji lub weryfikacji lub planie pobierania próbek;
- Wnioski odnośnie danych i informacji dotyczących GHG; oraz
- Zalecenia związane z asercją dotyczącą GHG.

A.8.5.2. Niezależny recenzent powinien ustalić, czy oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne jest zgodne z ustaleniami z działań walidacyjnych lub weryfikacyjnych, oraz, że stwierdzone w nim wnioski i opinie są zgodne z ustaleniami z walidacji lub weryfikacji, oraz, że nie pominięto niczego istotnego.

A.8.5.3. Niezależny recenzent powinien ustalić, czy oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne spełnia wymagania oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego ustanowione w kryteriach walidacji lub weryfikacji (patrz A.1.1.). Jeżeli brak jest wymagania(-ń) dotyczącego(-ych) oświadczenia walidacyjnego lub weryfikacyjnego ustanowionego(-ych) w kryteriach walidacji lub weryfikacji, oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne powinno spełniać ISO 14064-3, Rozdział 4.9.

A.8.5.4. Akredytowane oświadczenie walidacyjne i/lub weryfikacyjne odnoszące się do asercji dotyczącej GHG, które nie obejmuje skwantyfikowanych danych dotyczących emisji GHG odnośnie organizacji lub projektu dotyczącego GHG, powinno być wydane tylko wtedy, jeżeli:

- Istnieje umowa prawna pomiędzy V/VB a klientem, że każdy nowy raport dotyczący GHG, plan projektu dotyczącego GHG lub asercja dotycząca GHG wydana przez klienta po wstępnym oświadczeniu walidacyjnym lub weryfikacyjnym jest zwalidowana lub zweryfikowana;
- W odniesieniu do organizacji, (wewnętrzny) raport z weryfikacji GHG zgodny z ISO 14064-1, Rozdział 7.3, jest częścią zakresu weryfikacji;
- ISO 14064-1 lub ISO 14064-2 jest częścią kryteriów walidacji lub weryfikacji oraz wymagania nie są zmniejszone; oraz

- Oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne jest klarowne odnośnie tego, co zostało zwalidowane/zweryfikowane, oraz nie używa języka związanego z certyfikatami systemów zarządzania lub deklaracjami o zgodności.

A.8.5.5. Oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne powinno:

- Być zgodne z ISO 14064-3, Rozdział 4.9, z wyjątkiem przypadków, w których uchylają to wymagania przepisów;
- Być spójne z wynikami przeglądu przeprowadzonego przez V/VB; oraz
- Zawierać wnioski i opinie z walidacji/weryfikacji, które odzwierciedlają istotne nieprawidłowości pozostające po zakończeniu walidacji lub weryfikacji, oraz być wydane stronie odpowiedzialnej.

A.8.5.6. W walidacji lub weryfikacji poziom pewności dla rynków nieuregulowanych może się różnić, więc niektóre dane lub informacje są zapewnione z racjonalnym poziomem pewności, oraz niektóre dane lub informacje są zapewnione z ograniczonym poziomem pewności. W tym przypadku oświadczenie walidacyjne lub weryfikacyjne powinno identyfikować stosowny poziom pewności związany z każdym wnioskiem, oraz to, jak każdy wniosek wpływa na opinię końcową.

8.6 Zapisy

8.7 Fakty odkryte po walidacji lub weryfikacji

9. ODWOŁANIA

10. SKARGI

11. WALIDACJE LUB WERYFIKACJE SPECJALNE

12. SYSTEM ZARZĄDZANIA

A.12.1. Zaleca się, aby system zarządzania był wystarczająco udokumentowany dla zapewnienia spójnego stosowania tych norm oraz odpowiednich wymagań operacyjnych.

Koniec „Dokumentu obowiązkowego IAF dotyczącego stosowania normy ISO 14065:2013”

Bibliografia

ISO 14064-1:2006 Greenhouse gases: Specification with guidance at the organization level for quantification and reporting of greenhouse gas emissions and removals

ISO 14064-2:2006 Greenhouse gases: Specification with guidance at the project level for quantification, monitoring and reporting of greenhouse gas emission reductions or removal enhancements

VCS 2007 – Voluntary Carbon Standard – Specification for the project-level quantification, monitoring and reporting as well as validation and verification of greenhouse gas emission reductions or removals. Published by the VCS Org 19 November 2007. Available at www.v-c-s.org

ISO/IEC 17030:2003 Conformity Assessment – General requirements for third-party marks of conformity

Załącznik A – Kryteria kompetencyjne związane z walidacją i weryfikacją lub projektami lub organizacjami – (załącznik informacyjny)

Ogólne kryteria kompetencyjne

W niniejszym załączniku podano informacje objaśniające trzy różne rodzaje kompetencji opartych na ISO 14065, Rozdział 6, oraz ISO 14066, Rozdział 5 związane z:

- Walidacją projektu
- Weryfikacją projektu
- Weryfikacją organizacji

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
<p>Rozdział 6.3.2 Wiedza zespołu walidującego lub weryfikującego – wiedza i umiejętności z zakresu programu dotyczącego GHG</p>	<p>Wiedza Walidator powinien mieć wiedzę w zakresie stosownego programu dotyczącego GHG, w tym wiedzę odnośnie: a) wymagań dotyczących kwalifikacji (uwaga: wymagania dotyczące kwalifikacji obejmują wymagania prawne); b) wdrażania w różnych systemach prawnych, jak to ma zastosowanie; c) dopuszczalnych granic projektu oraz projektów, w tym sektorów przemysłu i obszarów technologicznych; d) ograniczeń związanych z lokalizacjami geograficznymi; e) wymagań i wytycznych dotyczących walidacji; oraz f) zakresu (wytyczne dotyczące zakresu są podane w ISO 14064-3, A.2.3.7) emisji GHG podlegających raportowaniu.</p>	<p>Wiedza Weryfikator powinien mieć wiedzę w zakresie stosownego programu dotyczącego GHG, w tym wiedzę odnośnie: a) wymagań dotyczących kwalifikacji (uwaga: wymagania dotyczące kwalifikacji obejmują wymagania prawne); b) dopuszczalnych procesów, sektorów przemysłu i obszarów technologicznych; c) dopuszczalnych źródeł, pochłaniaczy oraz redukcji emisji GHG; d) granic geograficznych; e) konsekwencji zmian w wymaganiach programu dotyczącego GHG, jeżeli są zastosowane w różnych gospodarkach; oraz f) weryfikacji projektu i specyficznych dla programu wymagań i wytycznych dotyczących weryfikacji.</p>	<p>Wiedza Weryfikator powinien mieć wiedzę w zakresie stosownego programu dotyczącego GHG, w tym wiedzę odnośnie: a) wymagań dotyczących kwalifikacji (uwaga: wymagania dotyczące kwalifikacji obejmują wymagania prawne); b) dopuszczalnych procesów, sektorów przemysłu i obszarów technologicznych; c) dopuszczalnych źródeł, pochłaniaczy oraz redukcji emisji GHG; d) granic geograficznych, zakresu emisji GHG podlegających raportowaniu; e) konsekwencji zmian w wymaganiach programu dotyczącego GHG, jeżeli są zastosowane w różnych gospodarkach; oraz f) weryfikacji organizacji i specyficznych dla programu wymagań i wytycznych dotyczących weryfikacji.</p>

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
	<p>Umiejętności Walidator powinien mieć umiejętności w zakresie stosownego programu dotyczącego GHG, w tym umiejętność:</p> <p>a) zrozumienia wymagań programu dotyczącego GHG;</p> <p>b) zrozumienia procesu walidacji oraz w szczególności kwestii związanych z projektami, w tym co najmniej kwestii takich, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyciek; ▪ dodatkowość; ▪ poziom odniesienia; oraz ▪ monitorowanie i raportowanie. <p><i>Uwaga: wzięto z ISO 14064-3</i></p> <p>c) skutecznego komunikowania się we właściwych językach w sprawach związanych z walidacją; zaleca się, aby z reguły obejmowało to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do wyjaśnienia procesu walidacji; ▪ zdolność do zadawania rozmówcom pytań w taki sposób, że rozumieją jakie są wymagane informacje; ▪ zdolność do wyjaśnienia ustaleń z procesu walidacji oraz ich konsekwencji; 	<p>Umiejętności Weryfikator powinien mieć umiejętności w zakresie stosownego programu dotyczącego GHG, w tym umiejętność:</p> <p>a) zrozumienia wymagań programu dotyczącego GHG;</p> <p>b) zrozumienia procesu weryfikacji oraz w szczególności kwestii związanych z projektami, w tym co najmniej kwestii takich, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyciek; ▪ dodatkowość; ▪ poziom odniesienia; oraz ▪ monitorowanie i raportowanie. <p>c) zrozumienia procesu weryfikacji oraz w szczególności kwestii związanych z projektami, w tym co najmniej kwestii takich, jak monitorowanie i raportowanie;</p> <p>d) skutecznego komunikowania się we właściwych językach w sprawach związanych z weryfikacją; zaleca się, aby z reguły obejmowało to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do wyjaśnienia procesu weryfikacji; ▪ zdolność do zadawania rozmówcom pytań w taki sposób, że rozumieją jakie są 	<p>Umiejętności Weryfikator powinien mieć umiejętności w zakresie stosownego programu dotyczącego GHG, w tym umiejętność:</p> <p>a) zrozumienia wymagań programu dotyczącego GHG;</p> <p>b) zrozumienia procesu weryfikacji oraz w szczególności kwestii związanych z projektami, w tym co najmniej kwestii takich, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyciek; ▪ dodatkowość; ▪ poziom odniesienia; oraz ▪ monitorowanie i raportowanie. <p>c) zrozumienia procesu weryfikacji oraz w szczególności kwestii związanych z jednostkami, w tym co najmniej kwestii takich, jak:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ monitorowanie; oraz ▪ raportowanie. <p>d) skutecznego komunikowania się we właściwych językach w sprawach związanych z weryfikacją; zaleca się, aby z reguły obejmowało to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do wyjaśnienia procesu weryfikacji; ▪ zdolność do zadawania rozmówcom pytań w taki sposób, że

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do wyjaśnienia tego, co ustalenia oznaczają; ▪ zdolność do napisania oświadczenia walidacyjnego na podstawie analizy ustaleń z działań walidacyjnych, w tym znajomość stosowania terminologii i języka właściwego dla oświadczeń walidacyjnych. 	<p>wymagane informacje;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do wyjaśnienia ustaleń z procesu weryfikacji oraz ich konsekwencji; ▪ zdolność do wyjaśnienia tego, co ustalenia oznaczają; ▪ zdolność do napisania oświadczenia weryfikacyjnego na podstawie analizy ustaleń z działań weryfikacyjnych, w tym znajomość stosowania terminologii i języka właściwego dla oświadczeń weryfikacyjnych. 	<p>rozumieją jakie są wymagane informacje;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ zdolność do wyjaśnienia ustaleń z procesu weryfikacji oraz ich konsekwencji; ▪ zdolność do wyjaśnienia tego, co ustalenia oznaczają; ▪ zdolność do napisania oświadczenia weryfikacyjnego na podstawie analizy ustaleń z działań weryfikacyjnych, w tym zrozumienie stosowania terminologii i języka właściwego dla oświadczeń weryfikacyjnych.
<p>Rozdział 6.3.3 Wiedza specjalistyczna zespołu walidującego lub weryfikującego</p>	<p>Wiedza Walidator powinien mieć wiedzę techniczną, w tym wiedzę odnośnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) gazów cieplarnianych, potencjałów globalnego ocieplenia, danych o działaniach związanych z gazami cieplarnianymi i współczynników emisji; oraz b) zastosowania na poziomie projektu: <ul style="list-style-type: none"> ▪ odpowiednich źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR); ▪ metodyk kwantyfikacji, w tym kwantyfikacji 	<p>Wiedza Weryfikator powinien mieć wiedzę techniczną w zakresie weryfikacji projektu, w tym wiedzę odnośnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) gazów cieplarnianych, potencjałów globalnego ocieplenia, danych o działaniach związanych z gazami cieplarnianymi i współczynników emisji; b) związanych źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR); c) metodyk kwantyfikacji (w tym co najmniej pomiary bezpośrednie z zastosowaniem czujników, obliczenia z 	<p>Wiedza Weryfikator powinien mieć wiedzę techniczną w zakresie weryfikacji na poziomie organizacji, w tym wiedzę odnośnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) gazów cieplarnianych, potencjałów globalnego ocieplenia, danych o działaniach związanych z gazami cieplarnianymi i współczynników emisji; oraz b) zastosowania na poziomie organizacji: <ul style="list-style-type: none"> ▪ związanych źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR); ▪ istotności; ▪ metodyk kwantyfikacji (w tym co najmniej

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
	<p>współczynników emisji;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ technik monitorowania; oraz ▪ głównych czynników, które wpływają na redukcję emisji GHG. <p>Umiejętności Walidator powinien mieć umiejętności techniczne, w tym umiejętność:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) identyfikowania źródeł wycieku związanych z określonym rodzajem projektu; b) identyfikowania w projektach poziomów odniesienia oraz 	<p>zastosowaniem poziomu odniesienia lub danych wejściowych, zastosowanie współczynników konwersji, obliczenia stechiometryczne, metodyki szacowania oraz ostrożność w tych podejściach);</p> <p>d) technik monitorowania (w tym co najmniej poprawna instalacja i stosowanie wyposażenia, procedury wzorcowania i ich wpływ na jakość danych, kontrola wyposażenia stosowanego do monitorowania, dokładność, niepewność, interpretacja asercji dotyczących GHG opracowanych przy pomocy oprogramowania); oraz</p> <p>e) głównych czynników, które wpływają na redukcję emisji GHG.</p> <p>Umiejętności Weryfikator powinien mieć umiejętności techniczne do przeprowadzenia weryfikacji na poziomie projektu, w tym umiejętność:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) identyfikowania źródeł wycieku związanych z określonym projektem; b) identyfikowania w projekcie poziomów 	<p>pomiary bezpośrednio z zastosowaniem czujników, obliczenia z zastosowaniem poziomu odniesienia lub danych wejściowych, stosowanie współczynników konwersji, obliczenia stechiometryczne, metodyki szacowania oraz ostrożność w tych podejściach); oraz</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ technik monitorowania (w tym co najmniej poprawna instalacja i stosowanie procedur wzorcowania wyposażenia i ich wpływ na jakość danych, kontrola wyposażenia do monitorowania, dokładność, niepewność, interpretacja asercji dotyczących GHG opracowanych przy pomocy oprogramowania). <p>Umiejętności Weryfikator powinien mieć umiejętności techniczne do przeprowadzenia weryfikacji na poziomie organizacji, w tym umiejętność:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) identyfikowania źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR) na podstawie wykresów procesów, planów

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
	<p>źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR) związanych z poziomem odniesienia w określonym rodzaju projektu;</p> <p>c) identyfikowania źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR) w określonym rodzaju projektu;</p> <p>d) oceny kompletności asercji dotyczącej GHG;</p> <p>e) oceny ostrożności asercji dotyczącej GHG;</p> <p>f) oceny, czy asercja dotycząca GHG spełnia wymagania programu dotyczącego GHG;</p> <p>g) ustalenia tego, co jest znaczące w asercji dotyczącej GHG oraz co sprawdzić w asercji dotyczącej GHG (pobieranie próbek oparte na ryzyku);</p> <p>h) identyfikowania sytuacji, które mogą wpływać na istotność asercji dotyczącej GHG, w tym typowych i nietypowych warunków działania;</p> <p>i) zrozumienia umów lub innych porozumień (w tym finansowych) pomiędzy stronami związanymi z walidacją w celu zarządzania potencjalnymi konfliktami na granicach projektu lub innymi kwestiami, które</p>	<p>odniesienia oraz źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR) związanych z poziomem odniesienia w określonym projekcie;</p> <p>c) identyfikowania źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR) w określonym projekcie;</p> <p>d) oceny kompletności asercji dotyczącej GHG;</p> <p>e) oceny ostrożności asercji dotyczącej GHG;</p> <p>f) oceny, czy asercja dotycząca GHG spełnia wymagania programu dotyczącego GHG;</p> <p>g) ustalenia tego, co jest znaczące w asercji dotyczącej GHG oraz co sprawdzić w asercji dotyczącej GHG (pobieranie próbek oparte na ryzyku);</p> <p>h) identyfikowania sytuacji, które mogą wpływać na istotność asercji dotyczącej GHG, w tym typowych i nietypowych warunków działania;</p> <p>i) zrozumienia umów lub innych porozumień (w tym finansowych) pomiędzy stronami w celu zarządzania potencjalnymi konfliktami na granicach projektu lub innymi kwestiami,</p>	<p>gruntów lub innych źródeł danych;</p> <p>b) identyfikowania źródeł, pochłaniaczy i zbiorników GHG (SSR) na podstawie danych dotyczących organizacji;</p> <p>c) oceny kompletności asercji dotyczącej GHG;</p> <p>d) oceny ostrożności asercji dotyczącej GHG;</p> <p>e) oceny, czy asercja dotycząca GHG spełnia wymagania programu dotyczącego GHG;</p> <p>f) ustalenia tego, co jest znaczące w asercji dotyczącej GHG oraz co sprawdzić w asercji dotyczącej GHG (pobieranie próbek na podstawie ryzyka); oraz</p> <p>g) zrozumienia umów oraz innych porozumień (w tym finansowych) pomiędzy stronami w celu zarządzania potencjalnymi konfliktami na granicach projektu lub innymi kwestiami, które mogą powodować podwójne liczenie/deklarowanie związane z prawem własności.</p>

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
	<p>mogą powodować podwójne liczenie/deklarowanie związane z prawem własności;</p> <p>j) zgodnie z ISO 14064-2, dodatkowej oceny kryteriów wykorzystanych przez wnioskodawcę projektu (jak to jest wymagane w ISO 14064-2) w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wyboru, uzasadnienia i określenia ilościowego scenariusza odniesienia, w tym podstawowych założeń; ▪ określenia ostrożności scenariusza odniesienia; ▪ zdefiniowania scenariusza odniesienia i granic projektu dotyczącego GHG; ▪ wykazania równoważności pomiędzy rodzajem i poziomem działań, towarami lub usługami w scenariuszu odniesienia i projekcie dotyczącym GHG; ▪ wykazania, że działania związane z projektem dotyczącym GHG są dodatkowe w stosunku do działań związanych ze 	<p>które mogą powodować podwójne liczenie/deklarowanie związane z prawem własności; oraz</p> <p>j) zgodnie z ISO 14064-2, dodatkowej oceny kryteriów wykorzystanych przez wnioskodawcę projektu, w celu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazania, że działania w projekcie dotyczącym GHG są dodatkowe w stosunku do działań związanych ze scenariuszem odniesienia; oraz ▪ wykazania zgodności, jeżeli to jest właściwe, z wymaganiami programu dotyczącego GHG, jak wyciek i trwałość. <p>k) odnośnie stosownego programu dotyczącego GHG, oceny w projekcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ że, działania są dodatkowe w stosunku do działań w scenariuszu odniesienia; oraz ▪ wycieku i trwałości. 	

Tytuł rozdziału ISO 14065 związanego z kompetencjami	Kryteria kompetencyjne		
	Walidacja projektu	Weryfikacja projektu	Weryfikacja organizacji
	<p>scenariuszem odniesienia;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ wykazania zgodności, jeżeli to jest właściwe, z wymaganiami programu dotyczącego GHG, takimi jak wyciek i trwałość; oraz ▪ krytycznej oceny scenariuszy odniesienia i metodyki monitorowania w projekcie uwzględniając ważne sprawy interesariuszy. <p>k) odnośnie stosownego programu dotyczącego GHG, oceny w projekcie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ scenariusza odniesienia, w tym podstawowych założeń; ▪ ostrożności scenariusza odniesienia; ▪ scenariusza odniesienia i granic projektu dotyczącego GHG; ▪ równoważności pomiędzy rodzajem i poziomem działań, towarami lub usługami w scenariuszu odniesienia i projekcie dotyczącym GHG; ▪ że, działania w projekcie dotyczącym GHG są 		